

Bajche' loñkilal

Joñoñoñoñ pimelbä mī ksu'beñtyeloñ, ka'baloñoñoñ yik'oty mach junlañatkoñoñoñ, junchañpoñachloñ yu'bīl cha'añ k'uxbīloñoñoñ, Wäle mī ksu'beñtyela bajche' loñkilal.

K'älä oñiyi tsa'bä ñaxañ chumleyo'b ilayī, tyi tkañäyoñ'loñoñ cha'añ k'uxbīloñoñoñ, bajche' jñiñ nahuatlbä mī tsu'beñtyelo'b, *quilitl* mī tsu'beñoñoñoñ. Jñimeku cha'añ *quilites* mī ksu'beñtyeloñ. Junp'eñixbä kañbal yu'bīl tyi ityoñlelo'b aññaxañ chumtyalo'b cha'añ tyi tkañäyo'b bakibä pimel k'uxbīlyak.

Wäle, ñuko'bä tkañbal, tsa'tx tweñ kañäyoñ'bloñoñ; añ k'uñtjachbä loñkye'el, pek'jach mī jkoleloñoñ, añ ts'itya' tsatsbä loñkye'el, ts'itya' chañ mī jkoleloñoñ yik'oty añ cha'uxchañp tye'bä mī jkoleloñoñ. Mī jk'eñleloñ tyi junchañp cha'añ k'uxbīl loñkch'ok yopoi.

Pimeltyak

Jaychajpoñloñoñ

Muk'bä yesmañ ik'elonoñoñ, mī yälo'b wä' tyi Meñtikuñt, añoñbīloñ jo'k'al tcha'bañk' loñkchañplel. Jñä'tyañku bajche' tyi yīlal tyi yīlal mī kmeñleloñ tyi chañpañtyel cha'añ k'uxtyäl!

Lī pimeloñbäyī, añoñoñoñ, bajche': xmostaşa, xkulix, xbuñbuñ pimel, xrasutyey, xch'añjuk', xch'añjuk'kok, xpñchikok, xch'ix pimel, ñi' ch'ñch'um, ñi' ch'uñm, x-ek', x-axañtye', xtsuy, xk'añ-ey yik'oty yañtyakbä.

"Mī awomkī kolel, k'uxume pimel"

Baki chumuloñoñoñ

Mī jkoleloñ tyi cholel, tyi tñhīl, tyi ch'uñmīl, tyi kañpeloñ yik'oty bakī yalo jññäch mī loñkrañk'el, wä' tyi mMeñtikuñt, chññl tyi tñññl mañlel.

Bajche' chumuloñoñoñ

Tyi yorañlel ja'lel mī jkoleloñoñ jñunp'eñ ja'bīl, mī tñeñp'añ loñkwuty ya't tyi yañtyabä ja'bīl mī tñaseñ che' mī tñeñchel yorañlel ja'lel.

Bajche' mi kāk'loñ jkolyayaj

Añchumtyalo'b tyi Meñtiku mī tweñ k'uxbīñoñoñoñ cha'añ bäl tñäk'o'bächloñoñ cha'añ mī kāk'loñ kp'atyalel, loñkweñlel. Ch'axal, ch'ññl o tññt mī jk'uxtyaloñ, weñ sumukoñoñoñ. Añ pimel muk'bä tñäñk'elo'b cha'añ weñ mulabīlo'b, bajche' jñiñ romeritobä mī tsu'beñtyel muk'bä ik'uxtyäl tyi kwaresma yik'oty tyi *navidad*. Che' bajche' je'el jñiñ amarantobä mī tsu'beñtyel mī tñäñk'el, sañ sañak mī yäk' twuty, mī tñeñlel tyi lurse. Añ pimel je'el cha'añtjachbä ik'ux bātye'el yik'oty älak'al.

Bajche' mi imejlel akotyaññoñoñoñ

Wäle, añ machbä muk'ik ik'uxoñoñoñ, cha'añ mach tkañä bajche' mī kāk'loñ kweñlel, mach tkañäyo'b loñksukumlel, che' bajche' yäkel tyi jñlel mañlel loñk'ajñi'bal yīlal. Che' je'el chonkol tyi ochel tyälel yañtyakbä pimel tyälembä tyi yañtyakbä lum, che' bajche' chonkol tññsañ loñk'ajñi'bal yīlal.

Kañä yik'oty ak'ä tyi ñuk loñk'ajñi'bal, jññche' jññäch lī bälñäk'al noñ k'uxbīl, muk'bä kāk'loñ kuxtyayel, ñukbä loñk'ajñi'bal tla tyi Meñtikuñt.

"Noñ k'o'tyañax pimel, mañchki tyi tñäñk'äyoñ. Jñiñ chukñ añ tyi tñyñtyikññi muk'bä kchāñ k'ajtyisañ"

¿Dónde viven?

Nosotros vivimos en milpas y huertos familiares.